

Romanizarea

Veteranii reprezinta, dupa administratie si armata, un al treilea factor cu “actiune vizibila” si un prim factor care actioneaza liber in vederea romanizarii spatiului daco-moesian. Iesiti din cadrul armatei dupa indeplinirea stagiului, ei se bucura “de o deosebita pretuire in sanul societatii”.

O parte dintre veterani insa nu parasesc tabara. Datorita experientei lor, sunt retinuti cu anumite scopuri militare. Practic, acestia se organizeaza ca evocati (slujitori de elita pe langa comandantul unitatii si alti ofiteri de grad mai mic); uneori, numarul lor ajunge pana la a zecea parte dintr-o legiune.

Cei care parasesc tabara legiunii primesc in jur de 3000 de dinari si, fiind cetateni romani, ocupa diferite functii municipale si administrative; asemenea cazuri, cum vom arata mai jos, sunt confirmate epigrafic la Drobeta. Veteranii din trupele auxiliare primesc si ei cetatenia romana, daca nu o aveau deja, obtin dreptul de a se casatori in provincia pe care au aparat-o; in cazul lor, rasplata baneasca este insotita de improprietarea cu pamant.

Pretutindeni in spatiul daco-moesian, veteranii se afirma prin spiritul de disciplina, stiinta de carte si ordine, contribuind, astfel, in mod nemijlocit, la romanizarea autohtonilor.

Colonistii, prin numarul lor impresionant, constituie un alt factor hotarator care actioneaza liber in vederea romanizarii spatiului daco-moesian. In mod special Dacia Traiana, una dintre ultimele provincii infiintate la hotarele Imperiului Roman, colonizarea masiva este organizata de stat. Adusi “din toata lumea romana pentru popularea oraselor si cultivarea ogoarelor, caci Dacia fusese secatuata de barbati in urma lungului razboi cu Decebal” (Eutropius, Breviarum ab Urbe condita), colonistii actioneaza in domeniul agriculturii, mineritului si mestesugurilor. Originari in mica masura din Italia, nascuti, indeosebi, in provinciile Hispania, Galia, Noricum, Pannonia, Illyricum, dar si in cele din Asia Mica sau nord-vestul Africii, toti acesti colonisti sunt latinofoni. Asemenator veteranilor, vorbesc latina populara, atat intre ei, cat si in relatiile cu autohtonii, denotand o convietuire activa.

De la inceput, altauri de vechi comunitati agricole si protourbane locale, apar asezari de tip roman. Cele mai timpurii sunt cunoscute

canabae, întemeiate pe lângă fortificații. Asemenea așezări sunt atestate în preajma caștelor de la Bumbesti și Racari, pe valea Jiului; Jidava, pe limesul Transalutanus; Durostorum, cu extindere până la Ostrov; Troesmis în valea Dunării. Tot în preajma fortificațiilor romane sunt întemeiate structuri teritoriale denumite pagus.

Reprezentative pentru noile forme de habitat sunt așezările intitulate vicus. Între altele asemenea așezări, atestate de izvoarele epigrafice sau narative amintim : Vicus Narcisianum, în ținutul de țară al orașului Tomis; Vicus Novus și Vicus Petra, în extremitatea sudică a Territorium-ului Noviodunense; Vicus Samum, în apropierea caștrului cu același nume. Tot vicus și-au început noua viață, se pare, și așezările de la Tibiscum, Ad Mediam, toate “altoite pe sate dacice”.

De reținut faptul că, în Territorium Histrianorum, este atestat Vicus Buteridavensis, ceea ce denotă că noi așezări rurale sunt create și de autohtonii geto-daci, unii transferați din stanga Dunării. Lângă această certă așezare daco-romană, izvoare din anul 200 confirmă existența unei Bessi Amoudi villa (“așezare = moșia și conacul lui Bessus Ampudus”, proprietarul fiind un trac din tribul bessilor, romanizat în zona danubiano-pontică, unde vine de pe cursul superior al râului Hebrus). Alte villae rusticae, adevărate ferme romane, sunt atestate la Hobita, Ighiu, Niculitel, Strei, Telita; cele din interiorul arcului carpatic își vor continua activitatea și după retragerea aureliană.